

KİTAPLAR

TÜRK DÜŞÜNCE TARİHİNE BİR KATKI: HAREKET DERGİSİ

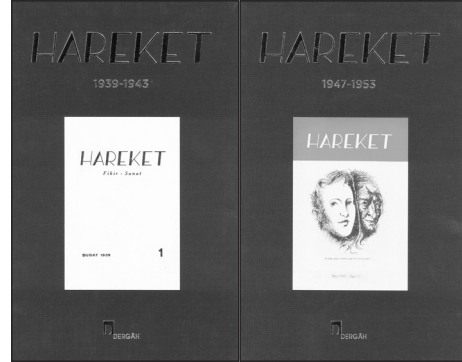
Esra Dinçay*

A CONTRIBUTION TO THE TURKISH HISTORY OF IDEAS:
THE JOURNAL OF “HAREKET”

[*Hareket Dergisi* (Tıpkıbasım), II cilt, haz. İsmail Kara, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2015.]

Türk düşünce hayatının önemli yayın organlarından *Hareket*'in 1966'dan önceki kırk yedi sayısı Dergâh Yayınları'nın Çağdaş Türk Düşüncesi serisi arasında iki cilt halinde tıpkıbasım olarak yayımlandı.

Bilindiği gibi *Hareket* dergisi düşünür Nurettin Topçu tarafından çıkarılmaya başlanmıştır. Topçu, 1928 yılında açılan bir sınavı kazanarak yurt dışında eğitim yapma hakkını kazanmıştır. Strazbourg'da felsefe eğitimi almış, bu alanı ilgilendiren dersleri de ayrıca almıştır. Sorbon'da felsefe doktorasını tamamlayan ilk Türk öğrenci olan Nurettin Topçu, yurda dönüşünde bir liseye, Galatasaray Lisesi'ne felsefe öğretmenini atamıştır. Ne yazık ki İstanbul Üniversitesi'nde bir süre eylemsiz doçent olarak çalışmasına rağmen kendisine burada kadro verilmemiştir. Daha sonra İzmir Atatürk Lisesi'ne tayin edilmiş, o da bu gö-

revi esnasında *Hareket* dergisini çıkarmaya başlamıştır. Böylece Nurettin Topçu, kendisini kabul etmeyen üniversiteye karşı, kendi üniversitesini *Hareket* sayfalarında açmış, ölünceye kadar da dergisini bir mektep gibi çıkarmaya devam etmiştir.

Derginin 1939-1953 yılları arasında çeşitli aralıklarla çıktığı görülmektedir:

nr. 1, Şubat 1939-nr. 5, Haziran 1939
nr. 6, Ekim 1939-nr. 7, Kasım 1939

* Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi.

nr. 8, Aralık 1942
nr. 9, Şubat 1943-nr. 12, Mayıs 1943
nr. 13, Mart 1947-nr. 28, Haziran 1949
nr. 1, Aralık 1952-nr. 7, Haziran 1953.

Bu yıllarda özellikle muhalif bir dergi olarak çıkmanın zorlukları bu tabloda çok açık bir şekilde kendini göstermektedir. Dergi muhalif olmakla birlikte günlük siyasetten uzak durarak bir mektep olma yolunda ilerlemesini sürdürmüştür.

Tıpkıbasım İsmail Kara tarafından hazırlanmıştır. İsmail Kara bu yayının macerasını bir "Sunuş" yazısıyla anlatmıştır. Bu sunuşta, bu çalışmanın burada bitmeyeceği müjdesi okuyuculara iletiliyor: "Bunların dışında ön çalışmalarını başlayan asgarî üç yayın faaliyetinde daha bulunmak istiyoruz. 1. Hocanın -iki tezi, felsefe grubu ders kitapları ve Reha hariç- bütün yazılarını kronolojik sıra ile ve ilk neşirlerini esas alarak, farklılıkları bir şekilde göstererek, hiç değilse bir defa ve mümkünse bir veya iki cilt halinde- yayınlamak; 2. Nurettin Topçu araştırmaları başlığıyla önü açık bir kitap yayını başlatmak ve bugüne kadar yapılan, yayımlanan akademik çalışmaları, belki bazı deneme metinlerini bir araya getirmek; hoca ile alakalı hatıra türü yazıları ve belki mektupları bu dizi içinde veya dışında ayrı bir kitap neşretmek (bu dizinin ilk cildi hazır sayılır); elimizdeki görseller (fotoğraf, kartpostal, mektup, imzalı kitap, resmî evrak, not, kitap reklamı ve konferans yahut dergi afişi, gazete-dergi kupürü, yazıların müellifin kaleminden çıkma eski harfli orijinaleri vb.) üzerinden, vasıflı alt yazılarla desteklenmiş, hocanın biyografisi ve eserleriyle olabildiğince irtibatlandırılmış bir albüm vücuda getirmek."

Hareket dergisi Nurettin Topçu tarafından çıkarılmış, Türk düşünce tarihinde önemli yeri olan süreli yayınlardan biridir. Esas olarak *Hareket*, hemen Cumhuriyet öncesinde *Dergâh* mecmuasıyla başlayan Anadoluçuluk fikrinin en önemli temsilcilerindendir. Duygu, estetik ve heyecanı öne çıkaran *Dergâh*'a karşılık

Hareket'in fikri öne çıkarması, iki yayın arasındaki en önemli farkı teşkil eder. Nitekim *Hareket*'in başlığı altındaki, derginin kimliğini ortaya koyan ifadelerden de bu daha iyi anlaşılacaktır. Derginin ilk on iki sayısında bu ifade "*Hareket / Fikir-Sanat*", ikinci dönemdeki 28 sayıda "*Hareket / Fikir-Sanat*", 1952-1953 yılları arasında çıkan 7 sayılık üçüncü devrede "*Hareket / Aylık Siyasî Mecmua*" şeklindedir. Görüldüğü gibi bu üç dönemin hiçbirinde "fikir"den vazgeçilmemiştir. Bu yüzden dergi, bir fikir hareketinin önemli temsilcisi olmuştur.

Tıpkıbasımın girişinde yer alan önemli çalışmalarından biri K. Yusuf Ünal tarafından gerçekleştirilmiş: "*Hareket Mecmuası İndeksi (1939-1953) Bir Rönesans Hareketi'nin İşaretleri*". Ünal'ın bu çalışması hem derginin yol macerasını göstermesi hem de dergide yayımlanan yazıların kronolojik bir listesini vermesi açısından önemlidir. Bu yazıdan derginin yayımlandığı yerleri, özel sayıları yanında en önemlisi takma isimle yazılmış yazıların yazarlarını öğrenme imkanına sahip oluyoruz.

İsmail Kara'nın bu yayında yaptığı bir diğer güzel iş, Nurettin Topçu'nun sonraki yıllarda (biri 1966, diğeri 1969) kaleme aldığı "*Hareket Dergisi'ne Dair İki Yazısı*"nı neşretmiş olmasıdır. Bunlardan birincisi *Hareket* imzasıyla derginin çıkış yazısı olan "*Hareket*'in sakladığı Sır", diğeri de "*Hareket*'in Otuz Yılı" başlıklı değerlendirme yazısıdır. Özellikle ikinci yazı, *Hareket*'i ve onun fikri yapısını çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu yazının ben- ce en önemli yanı, 46 yıl önceden günümüze sesleniyor olmasıdır. Bu yazıyı okurken, ülkenin problemlerinin değişmeden (hatta artarak) devam ettiğini, tarihin hep tekerür ettiğini düşünmeden kendinizi alamıyorsunuz.

Bu eseri yayımlamakla *Dergâh* Yayınları, düşünce tarihimize önemli bir katkıda bulunmuştur. Derginin bundan sonraki sayılarının yayımlanmasından okuyucularını mahrum bırakmayarak bu katkıyı sürdüreceğini umuyoruz.